

Жарко ЂУРОВИЋ*

МОЗАИК МЕДИЈСКИХ НАРАВИ

Ако бисмо тражили формулу комуникативног идентитета код нас (манifestује се кроз више видова, а највише телевизије), уочили бисмо да медији стављају образовање у други план. Ако се запитамо зашто, одговор ћемо пронаћи у брзим мијенама живота, које не пружају услове за један рационалнији прибор. Рекао бих да су медији, иако се то пориче, продукти и жртве тих мијена, за које нијесу пронашли одговарајући кључ. Слаби су изгледи да ће га пронаћи, не бар у догледно вријеме. Тако ће и образовање дијелити судбину општег несналажења.

Бучност и сензација много не значе за стицање медијског угледа. Они нијесу еквивалентни дубљим духовним смјерањима и спознајама. Медијатори јавне ријечи највише се држе површинског слоја и декоративне рецепције. У највећем броју случајева угађају одабраницима официјелне власти, знајући да похвале имају узвратне репетиције.

Коријене таквим појавама треба тражити у структури нашег менталитета, који се тешко ослобађа сујете и завидљивости. Хтјело би се све на пречац – уважање и пуна дародавчева рука. Да ли за то треба упријети прстом на социјалну несигурност или неки други разлог, тешко је рећи. Ја бих кривицу тражио у ниском ступњу образованости, која се епидемично шири на све социјалне огранке. Ту мислим и на богаташе скоројевиће, који умјесто књига листају сумњиво стечене банкноте. Њима је туђа свака духовна избирљивост. Кад покушају да је стекну, то има пародичан дискурс. То је скуп данак за образовање.

Ако погледамо дневну шему ТВ емисија, запазићемо превласт забавних програма који су највећма приземни. Граниче се са порно-кичем, који је, нажалост, постао опсесија већег дијела наше осиромашене популације. То јој дође као накнада за убогост живљења! Ту су и голиша-

---

* Редовни члан ЦАНУ

ве женскиње које распаљују машту и стварају привид среће. Како вријеме тече, све је више програма са таквим нагласком. Умјесто гласа, ревијализује се голоотиња као продукт општег залуђења. Живот се преименовао у вашариште. У наплатну рампу застића!

Образовање, шта то бјеше?

Оно је процес који траје васцијелог човјековог живота и рефлексира се на непрестано богаћење властитог субјективитета. Електронска комуникација помаже вјезби духа, стимулише модеран трансфер знања. Има и креативна својства, ако је обузета смјелим појмовним комбинацијама. Трагање за таквим и сличним вриједностима спада у образовне потребе, јер онај ко чита језик машине адаптиван је на многе изазове техничких новина. Медији ријетко прате ту врсту духовног експонирања, из простог разлога што јој је природа сложена и за многе збуњујућа. Слободан сам рећи да разне игре прагматизују дух њиховог корисника. Уче га инвенцији као фавориту спознаје. Како у овој електронској ери слика има свој језик (он је замјена за ријеч), ваља пронаћи ракурсе њеног визуелног осмишљења. Визуелно је ефектније од „персонализованог говора”. Занима га дубљи захват и вишезначна перцепција. Медија припада удио да свикне гледатељство на такве видове трансформације. Нарочито кад се опредјељују за емитовање експерименталних програма из сфере умјетности, гдје се говором тијела може изразити филозофија егзистенције, будући да покрет смишља слојевитост приче; њену тензичност и дубину.

Образовање се не односи само на школске оквире. Школа јесте одскочна даска за спознаје одређених идентификација живота, али се њој не затвара круг духовне знатижеље.

Свјестан сам да се образовност стиче и помоћу ТВ слике, али она никада не може бити замјена за књигу и за њене духовне радијусе. Књига је запостављена. Запостављена је јер изискује напор читања. За оне који је сматрају „клицом мудрости”, има третман духовне окрепе. Будући да се умногоме измијенио начин људског комуницирања, књига је изгубила ранија значења. Да би је прилагодили рационализацији слободног времена, редуцирају је на „актуелне изватке”, који нијесу ништа друго до њено осмишљено убијање. Технички ум условио је такву судбину књиге. Дух и креативност траже у њој луцидна поља, а она се баштине у доброј књизи. Познати социолог културе Ратко Божовић је у праву кад каже да без књиге нема цјеловитијег откривања човјекове суштине и тоталитета његовог постојања.

Да би се поправио постојећи вакуум у његовању култа књиге, многе издавачке куће прибјегле су корисном лукавству. Књигу штампају као анекс дневној новини, уз јефтину цијену. На тај начин они подижу и образовни ниво свога читаатељства. Таква пилула дјелује оздрављујуће на нашу духовно запарљожену средину, која је највећим дијелом окренута забави као тобожњем смислу живота. А забава је најчешће кич са више варијационих обиљежја. Рекао бих погубних за образовање. Он спада у својеврсне атентаторе на добар укус и критичку мјеру. Кич посједује магнетна својства. Она се манифестују у спољним одсјајима: илуминацији свијетла, разголићавању женских облина и слично. Свједоци смо прекривања стварности велом забављачких угодности. Неко то назива *животом у ружичастом*, а неко *карневализацијом таштине*.

Кич је присутан у свим видовима медија. Он се у њима еманира сладуњавошћу, која има за циљ да гане лажном осјећајношћу и притворношћу. Репродукује се и као деструкција, уколико се жели омаловажити саговорник.

Медији често служе и као мјесто ружења неистомишљене стране. На њен рачун испалује се баражна ватра увреда вулгарног типа, вјерујући да се тим начином остварују поени у спору. Увреда, сама по себи, дијаграмира низак степен образовања, а упражњава се највише у политичким и другим дуелима, у које посебно истичем емисије „Ринг”, „Пирамида” и др. Многи учесници у разним дебатама не посједују ни основни смисао за културан дијалог. Лако и безобзирно га наруше, иако су им уста пуна ријечи о толеранцији и уважавању.

Парадоксално је, али тачно да је један дио нашег интелектуалног стаљежа оболио од простаклука и мрзитељства. Тамо гдје су на снази такви пориви, дијалог је немогућ. Нијесам видио да је некеме у емисијама или јавности ускраћено да пљује на неистомишљеника. То, нажалост, постаје нека врста стереотипа, у коме су подједнаки „продуценти” личности из власти и опозиције. Није моје да упућујем „преступнике” на промјену у понашању, али се ипак усућујем да кажем да се властита духовна индивидуалност не може богатити на таквом разбоју.

Једна од великих сметњи за нешто што сматрамо мислећим у развоју духа је – политички говор. Он до те мјере опсиједа медије да у њему има мало мјеста за индивидуална становишта. Политичка прагма га протјерује. Даје му наметљивост пропагандног ефекта. А кад је нешто наметљиво, изобличава природу комуницирања. Ту се дијалог претвара у присилу јачег, а опонент у субјект дисквалификације. Морамо се нави-

кавати на неистомишљенике. Ако не поштујемо то начело, онда се блокира сваки пут до истине.

Дух истомишљеника је врста колективног монолога. Зато нема својство толеранције, ма о чему се расправљало. Обавезна сагласност прожета је сужавањем мишљења политичкој прагми, што је заправо циљ „ментора”. То ствара психологију послушности, која често добија обличје правила. Ријеч је о опасној врсти инструментализације за коју је крива политика и њен механизам пресије. Измишљају се табу теме као врста упозорења да није упутно излагати се ризицима разних врста – од премјештања на мање важније мјесто до губљења посла.

Медијска ријеч губи оштрицу критичности због страха од наведених посљедица. Не знам кога треба образовати да такве појаве не добију оснажење. Мислим да образовање недостаје политичарима, јер затварају дијалошку комуникацију са неистомишљеним саговорником. Мисле да је њима дато право на коначну ријеч, иако се под њеним плаштом крију многе невољне ствари. Ниче каже да *све истине које се прећуте постају отровне*. Медији би морали да имају у виду ту мудру филозофску мисао.

И кад је ријеч о језику, медији су просто затечени. Сви ми знамо да је језик суштаствено биће народа. Ако отуђујемо језик, отуђујемо многе добре врлине, почев од нарави, искуства, мјере и обзира. Језик са ових наших црногорских простора полако измиче свом природном значењу и запућују се, не од сада, у ткиво туђег језика, не би ли тамо добио што наглашеније важење. Оно се избором туђег наслеђа не може наћи. Може се наћи таштост, лажна кинђуреност и много шта друго што не спада у врлине наших људи. Многи наши писци постали су здушни изневјерачи језика.

Изнијећу неколико примјера из којих се то може видјети. Имена јунака прича и романа са нашим лијепим именима Милутина, Стојана, Полексије, Анђелије, преобратисмо, зарад амеро-престижности, а у суштини духовне убогости и празнорјечја, у Џоја, Роналда, Дејвида, Џозефине, Барбаре, да ће се наши потомци питати у којој су земљи живјели њихови преци.

Ако хоћу да купим хљеб, то могу у пекари званој *Кристофер*, пиће могу да попијем *Код Френклина*. Скоро сваки кафић, а тако је и са продавницама мјешовите робе, филмотеком, дискаћем и слично, носи име страног поријекла, да некад, у шеталишном заносу, помислим да сам у Даласу или Атланти. Кад се пренем из заноса, видим да ја то шетам Балшићевом, Херцеговачком, Манастирском или неком другом улицом у

Подгорици или Никшићу. Медији не биљеже моју шетњу, али би могли да забиљеже моје чуђење што је то тако.

Волио бих да ову моју опазицу схватите у кључу да је језик нешто најдрагоцјеније што имамо. И зато сам револтиран на све што је позајмило туђу пелерину. Туђим писмом наши брзоруки фирмописци и објешењаци хоће да кажу да су неко и нешто. Зар то не могу да ураде под властитим именом или именом краја из кога потичу, а не да потезу туђа имена чији смисао ни сами не знају. Мисле да је туђе име виза за успјех!

Загледајте се у натписе фирми. Тамо се кочопере туђи називи, у свјетлосној боји. Таква социо-слика града одвећ ми засмета. Не говори ли она о губљењу нашег духовног идентитета, према коме смо постали равнодушни? Па и наши медији, који прате наш живот свакидашњи, не уочавају и не осуђују ово наше јадно зорење туђим духом и рухом.

Влада увјерење да је учење важна компонента образовања. Ту чињеницу морамо прихватити условно, јер образовање се не тиче само онога шта се учи него и како се учи. Ако се будемо слијепо држали наметнутих норми, макар оне долазиле из европског амбијента, плашим се да ћемо занемарити наше црногорско духовно наслеђе и подлећи укалупљивању страних рјешења, огрнутих бизнис-велом, у ствари духовном празникавошћу. Нашег човјека красе индивидуалне склоности и неупутно га је оптерећивати увезеним магловитим добром, које због наведених индикација има затамњено културолошко сочиво.

Већ шест деценија непрестано фокусирам тренутке актуелне егзистенције и излажем их путем есеја или записа као прираслост минулим временским круговима. И могу рећи да ми је најближе оно вријеме добровољног омладинског рада када смо сви били блиски једни другима. У неким медијима поспрдно се говори о томе. Таквима блискост не годи. Лично мислим да се не треба лишавати додира са извором тако упамћене прошлости. Захваћен стањем екстазе, Русо овако сагледава доживљај прошлости: *Одузмите човјеку памћење и он неће више имати љубави.*

Свакој великој прошлости треба наћи генезу, оживјети је, враћати јој првобитну снагу. И на њеном примјеру оплођавати, кроз медије, наше богато историјско и духовно наслеђе. То не значи да не треба посетити за другим наслеђем. Треба. Али оно не би смјело да има колонијалну боју!

Жарко ДЖУРОВИЧ

МОЗАИК МЕДИЙСКИХ ПРАВОВ

Резюме

Объясняя образование через медийскую призму, автор подчеркивает что оно отражается на обогащение наших духовных зрений. Через медию это непрерывно совершается, особенно когда это относится на электрические медию, потому что с них помощью легче переносится знание.

В тексте автор самым важным выдвигает популяризацию книги. Книга «зерно мудрости» и условие духовного укрепления. Автор выдвигает что нужно беречься кича, ибо он обнищает дух. И кич включается в политическую речь. Про него говорят что он навязчивый и что изобличает природу настоящей коммуникации.

Особенное наглашение автор даёт сохранению духовного наследия, через которое можно сохранит идентитет. Автор думает что медию могут много помочь что бы наше духовное наследие получило соответствующее место, что бы не потерялось в глобализме.